

"Zdravý a harmonický rozvoj všech složek národa, spravedlivá a moudrá úprava poměru našich národních menšin ke státu jsou otázky, od nichž závisí trvale bezpečnost a stabilita našeho státu." A v těchto slovech můžeme spatřovat duch Komenského dějinné koncepce, kterou je nutné si důrazně připomínat právě v dnešní době.

K významu komeniologických bibliografií

Jiří Sedlák

Zájem o J.A. Komenského se udržuje už několik staletí a neutuchá. Geograficky sahá od západu (Kanada, USA, Brazílie) na východ (Japonsko, někteří se kvůli Komenskému naučili česky) a od severu (Skandinávie - např. norská komenioložka českého původu Milada Blekastadová, dcera pražského vydavatele tzv. bílých knih F. Topiče) na jih (dokonce po africkou zemi Zaire, kde Komenského uváděl jeden jugoslávský komeniolog). Obsahově je ve světě zájem o Komenského jako autora učebnic, velkého didaktika a neméně významného světového pedagoga, biskupa, filozofa, vícestranného vědce, literáta, diplomata, politika, mírotvorce a sociálního reformátora.

Vzhledem k tomuto permanentnímu zájmu o Komenského život, dílo a nejrůznější kontexty se rozrostla a stále rozrůstá i tzv. komeniologická literatura. Tu se snaží zachytit a zpřístupnit zájemcům mj. i bibliografické soupisy. První soupis a to děl JAK pořídil Polák A. Wegierski (řečený Regenvolscius) už v r. 1652. Čítal jen několik desítek záznamů. Přeskočme dobu a všimněme si dosud nejpočetnějšího soupisu jak Komenského spisů, tak děl všeho druhu o něm, který pořídili Češi Č. Zíbrt a J. Volf v r. 1912. Čítá 13.315 záznamů komeniologické literatury naší i zahraniční (včetně záznamů téměř 200 komeniologických bibliografií). Je to světový rekord co do počtu záznamů. Produkce pokračuje.

Proč upozorňuji na bibliografie? Protože nám umožňují vhléd do oceánu literatury, jsou to "zlaté klíče ke knihám". Každý, kdo chce napsat nějaké pojednání, studii apod., sahá nejdříve po zdrojích informací, aby zjistil, co už k příslušnému tématu bylo napsáno, aby na to mohl navázat a přijít s něčím novým. Zájemci o JAK sahají tedy po komeniologických bibliografiích. Význam vědecky sestavených komeniologických bibliografií je v tom, že

- pomáhají odpovědět otázku, co je a co není Komenského spis, upozorňují na nejisté (např. Hendrichova bibliografie 1932)
- mohou posloužit svou výbavou - konkrétně u M. Bohatcové (Přehled korespondence JAK, z r. 1978) rejstříkem osob - při hledání dosud neznámých dopisů JAK
- poskytují materiál pro speciální práce v různých oborech (např. M.Hýsek s využitím Zíbrt-Volfovy bibliografie napsal stať Komenský v beletrii, 1931)
- dávají přehled, co je už vyřešeno a co ještě zbylo - jaká jsou "bílá místa na mapě komeniologie".

K tomu se přimyká otázka, nakolik nám stávající komeniologické bibliografie mohou posloužit, chceme-li najít literaturu ke Komenskému humanismu, k jeho názorům na výuku toho či onoho předmětu atd. K tomu nám dosavadní bibliografie bohužel neposlouží, protože jsou sestavovány chronologicky, geograficky, abecedně autorsky, ale ne předmětově. Výjimkami jsou předmětové rejstříky např. v bibliografiích M. Bečkové. Mimochodem, ta s R. Skálovou sestavila vynikající předmětový rejstřík k I.-VIII. svazků Vybraných spisů JAK. Něco podobného bychom potřebovali i k bezbřehé komeniologické produkci. Stojí to před námi jako úkol k 400. výročí Komenského narození. Bylo by třeba založit mezinárodní komeniologické informační středisko v ČSFR, sestavit komeniologický tezaurus s příslušnými deskriptory, závaznými pro pojmovou excerpci veškeré komeniologické produkce. To by umožnilo i strojové zpracování, které by posloužilo všem zájemcům o Komenského na nové, neobyčejně přínosné úrovni.

Literatura:

- Sedlák, J.: K otázce komeniologických bibliografií. In: Česká bibliografie. Sborník stať a materiálů. Praha, SK ČSR 1987, s. 36 - 65.
- Sedlák, J.: O českých a slovenských komeniologických bibliografiích z let 1925 - 1954. In: Studia comeniana et historica (muzeum JAK v Uherském Brodě), 17, 1987, č. 37, s. 42-77.
- Sedlák, J.: O zahraničních komeniologických bibliografiích z let 1654 - 1988. 90ti str. strojopis, v tisku, má vyjít v r. 1994 ve SCeTH.